

סדר
תפילות מכל השנה

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

לעילוי נשמת

ינון פליישמן הי"ד

בן בנימין ומיכל

אהב ללמוד וללמד בדקדוק ובשמחה
נפל בגבול הצפון, ט"ו חשוון תשפ"ד

ד"ה "הקל קול יעקב" (א)

פרשת וירא

תשפ"ה

לומדים יקרים,

בתקופה הקרובה נתחיל בעז"ה לפרסם שיעורי חסידות שבועיים נוספים שהרב העביר, על ספרים שונים. בכל שבוע נשתדל להוציא חוץ מהביאור על פרשת השבוע שכבר התפרסם בעבר, עוד שיעור חסידות אחד חדש. השבוע מובא בפניכם השיעור הראשון מתוך סדרה של שלושה שיעורים על ד"ה "הקל קול יעקב" מתוך שער התפילה שבסידור עם דא"ח.

תוכן עניינים

- הקדמה: סידור עם דא"ח.....3
- חידוש העולם מאין ליש בכל רגע.....5
- הצמצום של הבריאה.....8
- המשכת הגילוי על ידי אתערותא דלתתא.....11
- אתערותא דלתתא על ידי תורה ומצוות.....13

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

הקדמה: סידור עם דא"ח

המחבר של הספר הזה הוא רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל התניא, והוא המחבר של הספר הזה מכמה בחינות. בזמנו הוא הוציא סידור תפילה, שבעיקרו הוא עדיין סידור התפילה שמתפללים בו בקהילה של חב"ד, ואצל אנשים מסוימים הוא נקרא סידור של נוסח האר"י. אני תמיד ממליץ על הסידור הזה למי שאין לו בחירה מסוימת לעצמו, מפני שהוא אחד הסידורים הבודדים שיש לו אבא, ואילו רוב הסידורים הם 'אסופים', 'שתוקים'; מדוע? הרבה פעמים מי שקבע איך הסידור ייעשה או יראה הוא המדפיס, והוא מחליט זאת על פי 'מיטב השפיטה' – ואני מקווה שאתם לא מכירים יותר מדי טוב את המושג הזה. זהו מושג של פקידי מס הכנסה, שנוגע לכך שהם קובעים כמה פלוני הרוויח, ואם אין להם הוכחות אז יש להם רשות על פי חוק להחליט לפי מיטב השפיטה שלהם. במובן מסוים, מדפיסי הספרים הם מהמין הזה: הם מדפיסים את מה שמוצא חן בעיניהם.

לכן, הרבה מאוד סידורים – מבחינת הפרטים וגם באופן כללי – הם בעצם עבודות אקראי. זאת אומרת שהמדפיס החליט על נוסח כזה וכזה, והוא יכול גם לכתוב: 'יש נוסחאות'; ואם מישהו ינסה להשוות בין סידורים, הוא יכול למצוא שסידורים לא דומים זה לזה בפרטים. מדוע? מפני שמדפיס פלוני ישב והחליט שהוא רוצה שזה יהיה כך או אחרת.

למעשה, נוסח ספרד הוא הכי פרוץ מפני שהוא בעצמו נוסח מורכב, אם כי גם נוסח אשכנז הוא מעט כזה. אפשר גם למצוא

סידורים שהם לכאורה בעלי נוסח, מה שנקרא 'מנהג ספרדי'; מנהג הספרדים עשוי במקורו מחמישה, שישה, עשרה, ואולי אפילו משלושים נוסחים שונים של ספרדים. באלג'יריה למשל היו לפחות שלוש נוסחאות של תפילה, אם כי יכול להיות שהיו אפילו יותר. כל זה מגיע שוב בסופו של דבר למישהו שמחליט החלטות, ולפעמים הוא עושה את זה בשרירותיות. לעומת זאת, על הסידור הזה בעל התניא עבד הרבה כדי להוציא משהו מסוים ומוגדר מאוד, ובעיקרו של דבר הוא עשה זאת כדי להגיע לעבודה נקייה.

יש ספר שהוא אמנם לא פירוש לסידור הזה, אבל הוא בעצם סוג של הערות ותמיכה בשבילו, והוא נקרא 'שער הכולל', ואפשר למצוא אותו בכל מיני מהדורות של הסידור, בסוף הספר. המחבר של 'שער הכולל' היה בעצמו חסיד, סבא רבא של הרבי מליובאוויטש, והייתה לו בקיאות גדולה מאוד בספרות רחבה. הוא מדבר שם על המסורת שבעל התניא עבר על שישים סידורים, שעל פי הם הוא ניסה להחליט מהי הדרך הנכונה בעיניו, ועל ידי כך להוציא מתחת ידיו סידור.

במהדורות הטובות יש לסידור גם גישות מסוימות בכל מיני עניינים: בעניינים הלכתיים, בנוסח התפילה, וכן הלאה, וזו גישה מאוד מסודרת. למשל, בעיקרו של דבר הנוסח הבסיסי הוא הנוסח העתיק ביותר, כלומר הנוסח של הסידורים הקדומים ביותר, שבנויים על דברי הגמרא בעצמם. לכן, יש שם די מעט חומר שהוא מאוחר יותר, וגם מה שיש נוסף בזהירות גדולה. לפעמים זה מפריע לאנשים

הקל קול יעקב וגו'. כתיב "ואתה מחיה את כולם",

בשחרית ובמוסף: "וינוחו בו", לעומת הביטוי המקביל בליל שבת: "וינוחו בה". במנחה של שבת יש נוסח אחר, שגם הוא רק לפי הקבלה: "וינוחו במ". ברוב הסידורים אפשר למצוא את הנוסח הזה, אבל יש שם בעיה דקדוקית, כיוון שכתוב שם: "והנחילנו... באהבה וברצון שבת קודשך, וינוחו במ" – וזה כמובן לא כל כך מתאים מבחינה דקדוקית. לכן, בעל התניא שינה קצת את הנוסח ל-"שבתות קודשך", ואז הסיום של "וינוחו במ" בהחלט מתאים מבחינה דקדוקית. רק בשביל להעיר: יש סידור מודרני מאוד פופולרי בשם 'רינת ישראל', ושמעתי גם ממי שעשה אותו, שהוא החליט לאמץ את הנוסח הזה, ובאמת בסידורים הללו כתוב "שבתות קודשך, וינוחו במ". לעומת זאת, בסידורים אחרים כתוב גם כן "בם", אבל בלי להתייחס לזה. שוב, הנקודה היא שבעל התניא התייחס ושינה אפילו פרטים קטנים כאלו, כדי לדאוג שהמשפטים והמילים יזרמו באופן נכון ומבוסס.

כפי שהזכרתי, יש את ספר "שער הכולל", וחלק ממה שהוא עושה זה להעיר על כל שינוי כזה, ולהסביר מהי הסיבה שבעל התניא עשה את זה בצורה כזו או אחרת. בעל התניא לא הסביר בעצמו את הסיבות לשינויים הללו, ולכן "שער הכולל" מנסה למצוא את המקורות לכך ואת השיטה שמנחה את השינויים הללו.

כל זה הוא צד אחד של העניין. צד נוסף שיש בסידור הוא שבעל התניא הוסיף אליו פסקי הלכות מעשיים, של כל מיני

שפותחים את הסידור, ומגלים שיש בו הרבה פחות פיוטים ותוספות; זה לא שלמחבר היה משהו נגדם, אלא הוא רצה שהסידור יהיה 'נקי'.

מעבר לזה, בעל התניא גם דאג לניקוד של הסידור ולמילים שלו. רק לשם דוגמה: יש נוסח שהוא על פי הקבלה, והיום הוא נמצא כמעט בכל הסידורים, והוא נוגע למילה 'שבת'. מבחינה דקדוקית, המילה 'שבת' היא גם זכר וגם נקבה, זה גם 'הוא' וגם 'היא', והדבר הזה נמצא גם במקרא. לפי האר"י, בנוסח התפילה בליל השבת מתייחסים אל שבת כנקבה, וביום השבת שבת היא מין זכר. יש לחלוקה הזו הסבר על דרך הסוד, שכן ליל השבת הוא בבחינת מטרוניתא, בבחינת השכינה, ויש לזה כל מיני הופעות בליל שבת. בכל מיני דברים שאומרים ושרים מתייחסים אל השבת ככלה, כמו למשל בפיוט 'לכה דודי'. שהוא שייך כל כולו לשבת הכלה. אולי אני מקלקל את החוויה של כמה נשים, אבל גם זה שאומרים בליל שבת לפני הקידוש "אשת חיל", לאמיתו של דבר לא מתכוונים לשום גברת, וזה לא שיר הלל לאישה לאחר שבעל הבית רואה את השולחן מסודר יפה והוא מתמלא בזיו. לפעמים האישה לא יודעת את זה והיא נהנית מהמחמאות של "אשת חיל", אבל האמת היא שאמירת "אשת חיל" נוסדה בערך אצל המקובלים של צפת, והיא נועדה להיות שיר לכבוד שבת המלכה - וזוהי ה-"אשת החיל" שעליה מדובר. לעומת זאת, יום השבת הוא בבחינת כתר, ולכן מדברים על 'הוא', וכמו שאומרים

בדיוק 'פירוש המילות' – זה לא פירוש מילולי או קרוב לזה. בכל אופן, אלו פירושים על דברים שונים ורבים בתפילה, מתחילת התפילה עד סופה, על דרך החסידות בסגנונו ובלשונו.

שער התפילה בו אנחנו הולכים לעסוק הוא בעצם דברי החסידות שבעל התניא כותב בעניין תפילה באופן כללי, ואם ירצה ה' נלמד את זה, ועוד יותר מזה אם ירצה ה' – גם נעשה עם זה משהו. בסך הכול אנשים לומדים מכל מיני סיבות: לפעמים אנשים לומדים דבר מסוים כי יש מצווה ללמוד, ולפעמים אנשים לומדים בצורה שהיא מאוד נפוצה היום – לומדים כדי לעבור בחינה. סימן לסוג כזה של לימוד הוא שאחרי הבחינה רוב החומר מתנדף בצורה מהירה, ובכל זאת זה סוג הלימוד שיש בבתי ספר יסודיים, תיכוניים, אוניברסיטאות ולפעמים גם מעבר לזה. אבל גם יש סוג של לימוד שהכוונה שלו, עד כמה שאפשר לומר, היא על מנת לעשות – על מנת שזה לא יישאר בספר, שזו לא תישאר חוכמת הספר, אלא שבאיזושהי צורה משהו מהדברים ייקלט בתוך הלומדים – וזו התקווה הגדולה בעניין הזה.

חידוש העולם מאין ליש בכל רגע

"הקול קול יעקב והידים ידי עשו" וגו' (בראשית כז, כב) – זוהי בעצם ההגדרה שבה הגדירו את העניין של ישראל. יש כל מיני דרשות על העניין, אבל מה שמדובר עליו כאן הוא שבמשך הדורות פירשו את הקול הזה כקול של התפילה. **כתיב: "ואתה מחיה את כולם" (נחמיה ט, ו),**

הלכות: ציצית, תפילין, שבת וכן הלאה. אגב, ההנחה של חב"ד היא שמבחינה הלכתית הסידור הוא ספר הפסק האחרון של בעל התניא, וזוהי דעתו האחרונה ולכן גם הקובעת. משום כך, אף על פי שהשולחן ערוך של בעל התניא הוא ספר חשוב מאוד ובהיר מאוד, ואולי רק בגלל המחלוקת ובגלל השריפות שהשמידו חלקים גדולים ממנו הוא נשתמר רק בחלקו, הרי שפסקי ההלכות שבסידור הם הקובעים. למעשה, 'שולחן ערוך הרב' היה במשך שנים רבות ספר ההלכה שרוב החסידים – ולא דווקא חסידי חב"ד – השתמשו בו כספר ההלכה שלהם, ולכן בקהילות שלא היו קהילות חב"ד היו קוראים לבעל התניא 'הרב בעל שולחן ערוך'. אבל כאמור בחב"ד, בצורה מוזרה, פוסקים לא לפי מה שכתוב בשולחן ערוך אלא לפי מה שכתוב בסידור, מתוך הנחה שהסידור הוא 'משנה אחרונה', הוא דעתו הסופית של בעל התניא ולכן יש לפסוק כמותו. רק להעיר, שכמו השולחן ערוך גם הפוסקים הללו נהירים מאוד לקריאה. בכל אופן, יש דברים שבעל התניא שינה את דעתו בפירוש מהשולחן ערוך.

המהדורות הראשונות של הסידור יצאו ממש בסמוך לזמנו של בעל התניא, ומכיוון שהיה לו ביקוש בפנים ובחוץ, הסידור יצא בעוד כמה וכמה מהדורות. במהדורות הללו הוסיפו עוד דבר לסידור, שאלו הם בעצם המאמרים שאנחנו הולכים ללמוד, ובלשונו של הסידור: **"פירוש המילות על פי דברי אלוהים חיים"**, כלומר דברים שהם על דרך החסידות. למרות שזה מה שכתוב, זה לא

"ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", מחדש ממש מאין ליש בכל עת ורגע, כמאמר "ברוך עושה בראשית, אומר ועושה" כו'.

קצת יותר בולטת, ומבחינות מסוימות אפרים קציר נעשה נשיא לא רק בזכות עצמו אלא גם בזכות אחיו, שכתב בין היתר גם על הנקודות הללו. הוא טען שאותה בעיה שיש לגבי הזמן יש גם לגבי החומר, וזו בעיה בין היתר גם של הפיזיקאים, והם דנים בשאלה האם כשם שבעולם החומר יש אטומים של חומר, כך גם בעולם הזמן יש אטומים של זמן; וכמו שבחומר יש יחידה שאיננה ניתנת לפירוק, כך גם יש יחידות של הזמן שאינן ניתנות לפירוק, ואפילו נתנו להן שם – 'כרונון', כאשר זו היחידה הקטנה ביותר של זמן שיכולה להתקיים. מתוך התפיסה הזו גם עולה שהזמן הוא לא רצף, אלא הוא שורה של כרונונים שבאים זה אחר זה. זה נכון שהם קטנים מאוד, אבל אפשר להגדיר גם אותם על ידי אמצעי מדידה הנתונים ביד אדם. משך הזמן של כרונון לא צריך להיות ארוך, ויכול להיות שזו בשנייה בחזקת מינוס עשר וכן הלאה.

בכל אופן, יש יחידה נקודתית כזאת של זמן. מה שבעל התניא מדבר עליו כאן, בעניין של "המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית", קשור גם כן לתפיסת הזמן ותפיסת המציאות. זה שהקב"ה מחדש את העולם אומר שהעולם איננו חי ברצף, אלא העולם חי בפעימות של בריאה, והפעימות הללו מתחדשות בכל נקודת זמן. יש בספרים שלנו הגדרה מעין זו של 'רגע' – 'רגע' במובן של יחידת הזמן הקטנה ביותר שאפשר להעלות על הדעת. זו לא דקה של השעון, אלא זהו 'רגע' כל

ובתפילה אומרים: "ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", שפירושו מחדש ממש מאין ליש בכל עת ורגע. בעל התניא איננו נכנס כאן לבנות את כל התשתית העיונית של העניין, אבל היא נמצאת בחלק השני של ספר התניא, ב-"שער הייחוד והאמונה". שם מדובר על הנושא הזה באריכות, ו על כך ש-"מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית" היא נקודת בסיס.

הקב"ה בעצם מחדש את הבריאה – את מעשה בראשית – מאין ליש ממש, בכל עת ורגע, והדברים הללו נוגעים להגדרה של הבריאה של העולם. למעשה, זו בעצם שאלה פילוסופית, שעסקו עוד בפילוסופיה קדומה ביותר – בפילוסופיה הפרה-סוקראטית. אחד העיונים הפילוסופיים הבסיסיים הוא העיון בטווח הזמן: מה זה בעצם זמן, מה עניינו וכן הלאה. אחת הבעיות שיש בתוך העניין הזה, ובצורה מוזרה היא גם נכנסה לתוך עיונים הלכתיים, היא השאלה איך צריך לראות את הזמן: האם צריך לראות אותו כרצף, או כשורה של נקודות? האם הזמן נבנה ואז נוצר רצף אחד של זמן, או שהזמן בנוי מנקודות בודדות?

רק כדי לסבר את האוזן, הרמב"ם כנראה חשב שהזמן הוא רצף, אבל הוא גם מביא את השיטות שקדמו לו, בעיקר של הכלאם הערבי – שהזמן הוא נקודתי. לפני כמה שנים חי כאן יהודי, פרופסור אהרן קציר הי"ד, שאחיו אפרים קציר היה נשיא המדינה. פרופסור קציר היה אולי אישיות

איש סימפטי, אבל האיש של היום יכול להיות הרבה יותר נחמד. אם כן, התפיסה הזו בעצם מאפשרת לאדם לעשות שינויים, נותנת לו את האמונה שהוא איננו כבול בתוך עולם כזה שאי אפשר לזוז בו. מכיוון שהעולם מתחדש בכל יום יש בו המון גמישות והמון תנועה חופשית.

כאמור, חידוש העולם הוא לא בכך שמוקדם היה כאן לילה ועכשיו השמש זורחת, אלא מדובר כאן על שהקב"ה מחדש את העולם ממש, מאין ליש ממש, בכל עת ורגע, כמאמר: "ברוך עושה בראשית, ברוך אומר ועושה" כו'. מה זאת אומרת "אומר ועושה"? מצד מסוים זוהי אותה המשמעות של "ברוך עושה בראשית": אין הכוונה שברוך זה שעשה בראשית, אלא ברוך זה שעושה בראשית, מכיוון שהקב"ה אומר ועושה את העולם בכל פעם מחדש. במקום אחר אדמו"ר הזקן מסביר באריכות גדולה, שדבר ה' הוא הדבר המְדַבֵּר בתוך המציאות, והוא זרום בכל פעם ובורא את העולם מחדש; בריאת העולם היא לא דבר שהיה פעם ונגמר. כיוון שכך, אם הקב"ה יעזוב את העולם לרגע, אז העולם פשוט יפסיק להתקיים, כיוון שלעולם אין קיום עצמי שיכול לעמוד ולהמשיך מכוח ההתמדה.

כשאני עושה דברים בעולם, וזה לא משנה אם זה דבר גדול או דבר קטן, אם אני יוצק יציקה או שם מפה על השולחן – הדברים יישארו כמות שהם, כל עוד לא יהיה משהו שיזיז אותם; היציקה תישאר קבועה באדמה, והמפה תהיה פרושה על השולחן. זאת אומרת שאני יכול לסמוך

שהוא של הזמן – ובכל רגע כזה הקב"ה מחדש את העולם. פירושה של תפיסה כזאת היא שהעולם בעצם איננו מתקיים קיום תמידי, אלא הוא מתחדש באיזו מידה בכל נקודה של זמן.

אדמו"ר הזקן מדבר על העניין הזה לא רק מהצד התיאולוגי שלו, אלא יש לעניין הזה גם צד של משמעות אנושית – בעצם זה שיש רצף של זמן, שיש בעולם סיבתיות. הקב"ה לפעמים בורא את העולם מחדש, בערך כמו שהוא ברא אותו בפעם הראשונה, אבל התפיסה וההכרה הרגילות שלנו לרוב הן שהוא לא מחדש את העולם בכל רגע. אם העולם משתנה מרגע נתון אחד לרגע השני, אם הכול חדש וגם אני חדש, אז השאלה היא האם אני יכול לזכור מה שהיה קודם? או באופן אחר: עכשיו העולם נראה לי לגמרי נורמלי מפני שהוא יחידה אחת, ובתוך היחידה הזו העולם הוא בסדר; אבל יכול להיות שאתמול העולם היה אחר ואני פשוט לא זוכר אותו, כי אני בריאה חדשה. זאת אומרת שלא רק העולם נברא מחדש בכל רגע, אלא גם אני. אני לא רוצה להיכנס לכל העניין הזה, ובכל אופן התמצית היא שהעולם מתחדש בכל רגע מחדש.

יש לדברים הללו גם משמעות נוספת בנוגע לעבודת ה', כיוון שאחד ההסברים מדוע אנשים יכולים לעשות תשובה, מדוע אנשים בכלל יכולים להשתנות מבוסס על העניין הזה. אם אני אומר שהרצף של מציאות העולם הוא לא רצף מוחלט, פירושו של דבר שבנקודת הזמן הנוכחית אני בכלל איננו אותו אדם שהיה אתמול; האיש של אתמול אולי לא היה

ודיברה תורה כלשון בני אדם, כמו שגילוי אור וחיות וכוח הנשמה משכל האדם הוא מתגלה ומשתלשל בשלושה מיני מדרגות זו למטה מזו, שהם בחינת מחשבה דיבור ומעשה, לבושי השכל, כך כביכול אור פני מלך חיים מחיי החיים אין סוף ברוך הוא מתגלה ומאיר להחיות העולמות בשלושה מיני לבושין אלו, כמה שכתוב: "לבושין תקינת לון דמינייהו פרחין נשמתין" כו'.

רק "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" וגו', וכתוב "ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". פירוש, כי מהיות הקב"ה רם ונישא ומתנשא רבבות מדרגות עד אין קץ ותכלית למעלה מעלה אפילו מבחינת השכל וחכמה עילאה, ואין צריך לומר מבחינת מחשבה דיבור ומעשה. ובתחילת ששת ימי בראשית, כשעלה ברצונו לברוא העולם, במחשבה אחת נבראו כל העולמות בדרך כלל, ונפרטו אחר כך בתשעה מאמרות בששת ימים.

לפי אותן התבניות. אלא שמאידך גיסא אין הכרח שהדברים הללו יהיו סמוכים זה לזה, אין הכרח שהתבניות הללו יישמרו, כיוון שהם נבראות בכל פעם מחדש.

הצמצום של הבריאה

ודיברה תורה כלשון בני אדם, כמו שגילוי אור וחיות וכוח הנשמה שמגיע משכל לאדם, הוא מתגלה ומשתלשל בשלושה מיני מדרגות זו למטה מזו, כלומר השכל או כוח ההכרה שלנו מתגלגל בתוכנו בשלוש מדרגות שונות, שהם בחינת מחשבה, דיבור ומעשה, והם לבושי השכל. כלומר יש את המחשבה, שהיא לבוש אחד של השכל – הלבוש הפנימי; יש את הדיבור שהוא לבוש אחר, ויש את המעשה שהוא עוד לבוש של אותו הדבר.

כך כביכול אור פני מלך, מלך חיים, מחייה החיים, אין סוף ברוך הוא, מתגלה ומאיר להחיות העולמות בשלושה מיני לבושים אלה. הקב"ה בעצם בורא את העולם בשלושה הלבושים הללו: מחשבה, דיבור ומעשה. כמה שכתוב בזוהר: "לבושין תקינת לון, דמינייהו פרחין נשמתין לבני

על קביעות ורצף שקיימים בעולם, ושבעקבות כך המפה שעל השולחן איננה נזקקת למי שפרש אותה. אבל כאשר אני פועל פעולה שהיא נגד המציאות, והדוגמה הפשוטה ביותר לכך היא שאני מחזיק כדור ביד ומעלה אותו למעלה – ברגע שאני אפסיק להחזיק אותו הכדור לא יישאר למעלה. אני לא יכול להגיד 'טוב, שמתתי כאן את הכדור אז הוא גם יישאר כאן'; אלא הכדור לא יישאר אלא הוא ייפול למטה.

באותו אופן, אילולא הקב"ה היה מחזיק את המציאות באופן תמידי, אז לא היה שום קיום. במובן מסוים זה גם מה שכבר כתוב בתורה על הקב"ה: "ומתחת זרועות עולם" (דברים לג, כז). כנראה שהדימוי הוא שהקב"ה מחזיק את העולם על הידיים שלו, וממילא ברגע שהוא יפסיק להחזיק אותנו – אז העולם ייפול כביכול מידיו.

בכל אופן, אפשר גם לומר שהקב"ה ברא ובנה בששת ימי בראשית את התבניות, את המטריצות של הדברים, ואחר כך הוא קרוב לוודאי שב ובונה את הדברים מחדש

אולי מהמדרגות התחתונות שבהן. ואין צריך לומר מבחינת מחשבה, דיבור ומעשה, שאותם אנחנו מכירים.

אם כן, מה שנמצא אצל הקב"ה הוא לעילא ולעילא, ובתחילת ששת ימי בראשית כשעלה ברצונו לברוא העולם במחשבה אחת נבראו כל העולמות בדרך כלל, ונפרטו אחר כך בתשעה מאמרות בששת הימים. המחשבה הראשונה היא המחשבה שיצרה את העולם באופן כללי, וכמו שכבר אמרו חז"ל: "בראשית נמי מאמר הוא" (ראש השנה לב). בראשית זו הבריאה והמחשבה הכללית שכוללת בתוכה את הכול, ולאחר מכן הקב"ה מפרט את המחשבה הזו. "יהי אור", "יהי רקיע", "תדשא הארץ" וכן הלאה הם כולם מאמרות פרטיים, שעניינם הוא כביכול לפרט את המחשבה הכללית.

יש דימוי שאדמו"ר הזקן בוודאי מתייחס אליו, הוא השאלה מה קורה כשאני קולט איזה דבר, או שעולה בדעתי איזו מחשבה. כאשר מדובר במחשבה שהיא סדורה והיא עולה בצורה מסודרת, היא הרבה פעמים בנויה ממילים שאותן אני מצרף במחשבה שלי. זה שאינני אומר אותן זה רק מפני שאני לא משמיע אותן, אבל המחשבה שלי בעצם בנויה מזה שאני חושב ובונה מילה אחר מילה. אבל יש גם דרגה אחרת של מחשבה שכל אחד נתקל בה – לפעמים יותר ולפעמים פחות. המחשבה הזו היא בעצם סוג של תפיסה של דברים בגדר של תבנית, וכשאני תופס דברים בצורה הזו הפרטים הם פחות חשובים; עיקר מה שאני רואה הוא התמונה הכוללת, הוא הדבר בעצמו. אחר כך,

נשא" כו' (הקדמה לתיקוני זוהר יז, א). בקטע הזה בזוהר מדובר על הספירות. לספירות הללו יש לבושים, והלבושים הללו הם המקור ממנו יוצאות הנשמות שלנו. זאת אומרת שהנשמות שלנו לא באות מתוך הספירות כיוון שהן גדולות מידי, אלא אנחנו – כלומר הנשמות, לא הגופים – באים מהלבושים של הספירות. אלא שרק כתוב: "כי לא מחשבותיי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכיי" וגו' (ישעיהו נח, ה). כשאני מדבר על המחשבה שלי ועל המחשבה של הקב"ה, ההבדל הוא לא במובן זה שהקב"ה מבין יותר ממני, אלא שהמחשבה שלי והמחשבה שלו בכלל לא תואמות זו לזו. ההבדל בין המחשבה שלנו למחשבה האלוקית הוא כמו שכתוב בפסוק שלאחר מכן: "כי גבהו שמים מארץ, כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבתי ממחשבותיכם" – השמים לא רק יותר גבוהים מהארץ, אלא הם בעלי מהות אחרת.

ובכל זאת, אנחנו מכנים את המחשבה שלנו ואת המחשבה של הקב"ה באותו כינוי, כלומר בלשון של בני אדם – וזאת משום ש-"דיברה תורה בלשון בני אדם". כדכתיב: "ולכבודי בראתיו, יצרתיו ואף עשיתיו" (ישעיהו מג, ז) – כך נברא העולם: בבריאה, יצירה ועשייה.

כעת נכנס בעל התניא להסבר. פירוש, כי מהיות הקב"ה רם ונישא ומתנשא רבבות מדרגות עד אין קץ ותכלית למעלה מעלה, אפילו מבחינת השכל וחוכמה עילאה. הקב"ה מתעלה על מדרגות עד אין סוף, מעלות זו על גבי זו, כאשר דרגת השכל היא לא המדרגה העליונה שבהן אלא היא

הרי מחשבה זו וכל המאמרות הן צמצום גדול ועצום מאד מאד. ובפרט לומר "יהי רקיע" וגו', דכולא קמיה כלא ומלין דהדיוטא, ו-"לאו אורחא דמלכא" כו'. אך הנה צמצום זה לגילוי והמשכות אור פני מלך חיים מחיי החיים אין סוף ברוך הוא היה אז בתורת חסד חנינם מרצון העליון ברוך הוא בלי אתערותא דלתתא כלל. אך אחר שנברא האדם כתיב "ויניחם בגן עדן לעבדה" – "אלו רמ"ח מצוות עשה" כו'. פירוש, כי גן עדן הוא גילוי

הרבה שרצים בשמים, בארץ ובמים; יש מיליוני מינים, ולכל אחד מהשרצים הללו יש צורה, ובעצם הקב"ה צריך לפרט בתוך המאמר הזה גם את הצורה של כל אחד מהם. רק לצורך הדוגמה, הקב"ה צריך לדון בפרט משה רבנו: כמה נקודות יהיו עליה – שלוש, שבע או שבע עשרה? וכן על זו על הדרך בכל שאר המינים.

אחד מידידי ישב איתי, ובין השאר הוא גם ביולוג. דיברנו על עניין שאני מניח שרוב האנשים לא מסתכלים עליו – על כך שמתברר שלזבובים יש קצת שערות על הראש, מעין מין בלורית קטנה שיש להם. הבלורית הזאת בנויה מכך שיש כך וכך שערות בצד אחד וכך וכך שערות בצד השני, ומתברר שהשאלה כמה שערות הולכות לצד הזה וכמה שערות הולכות לצד השני -מצויה כבר בתוך ה-DNA של הזבוב. זאת אומרת שכשהקב"ה בורא את העולם, הוא בורא גם את התסרוקות של הגוף של הזבובים.

אלא שבאמת כל העניין הזה הוא בכלל לא מתאים; לא מתאים לקב"ה להתעסק בדברים כאלה, כיוון ש-"לאו אורחא דמלכא לאשתעי במילי דהדיוטא". אלא שבכל יוצא שהוא כן מתעסק בעניינים הללו – באורך של השוטון, שהוא יצור מיקרוסקופי מעניין מאוד לעצמו.

כשאני ארצה להסביר מה בדיוק ראיתי, אני אצטרך להיכנס לפרטים, ולהסביר שראיתי א' ב' ו-ג' – שכולם ביחד מרכיבים את התמונה הכוללת. זהו בעצם היחס שבין המאמר של בראשית לבין תשע המאמרות שמגיעים לאחריו.

הרי מחשבה זו של בריאת העולם וכל המאמרות הן צמצום גדול ועצום מאוד מאוד. זה שהקב"ה חושב לברוא עולם, מבחינתו זוהי תכלית הצמצום של עצמו. ובפרט לומר "יהי רקיע" וגו' או דברים אחרים. מדוע? מפני דכולא קמיה כלא, כל הדברים האלה, כל מציאות העולם, נחשבים בפניו כלא. והם נחשבים גם כמילין דהדיוטא, כלומר דברי הדיוטות. מהיוונית, הדיוט הוא אדם שהוא לא בעל דרגה ולא בעל מעלה, הוא לא נושא משרה כלשהי, והוא מצוי בתחתית המדרגה. אגב, מכאן גם מגיע הביטוי המעליב בעברית 'אידיוט' – שהוא למעשה אותה המילה, רק במבטא מעט שונה. "ולאו אורחא דמלכא לאשתעי במילי דהדיוטא" כו', אין דרכו של המלך לדבר דברי הדיוטות.

כשהקב"ה אומר "ישרצו המים שרץ נפש חיה" (בראשית א, כ), אז הוא בעצם מתעסק בדברי הדיוטות; זה לא מתאים לקב"ה לדבר על שרצים. כידוע, יש די

להם לעשות את מה שהם רוצים ועושים, והוא לא מצפה מהם לתגובה. לפעמים הם עושים את מה שהוא רוצה מתוך רצונם הטוב והיפה, ולפעמים לא – אבל מה שהם עושים הוא לא ממש חלק ממציאות העולם.

בסידורים גדולים של פעם היו שמים עוד כל מיני קטעים; היום, בגלל שלאנשים יש יותר כסף אז הם רק רוצים לחסוך. בכל אופן, בסידורים גדולים היה לפעמים לפני התפילה קטעים של 'פרקי שירה'. פרקי שירה זה ספר קטנטן שיש בו פסוקים שכל מיני יצורים אומרים: מה אומר השועל, מה אומר הזאב ומה אומר החתול – לכל אחד מהם יש פסוק; כך גם לבי השממית, הענן והים. זה אמנם דבר יפה, אבל הנקודה היא שאם הם רוצים להגיד שירה לקב"ה הם אומרים שירה ספונטנית. זה לא שיש להם מצוות אמירת שירה, אלא הם פשוט אומרים את זה באופן ספונטני. יש מדרש שמספר על כך שכשדוד סיים לכתוב את ספר תהילים הוא אמר לקב"ה: האם יש בריה שאומרת יותר שירות ותשבחות ממני? ואז יצאה הצפרדע מהנהר ואמרה לו: אני שרה לקב"ה יותר ממך, והרי כולם שומעים אותי כל היום (ילקוט שמעוני תהילים, תתפט). ובכל זאת, השירה של הצפרדע לא נובעת מכך שהצפרדע חושבת בתבונתה על כך שצריך לשיר, אלא היא פשוט אומרת שירה כחלק מהווייתה.

מכל מקום, כשהאדם נברא הוא מכניס מעגל חדש של מציאות, שהוא המעגל של "לעובדה ולשומרה". ומה עניינו של מעגל המציאות הזה? פירוש, כי גן עדן הוא גילוי

המשכת הגילוי על ידי אתערותא דלתתא

אך הנה צמצום זה לגילוי והמשכות אור פני מלך חיים מחייה החיים אין סוף ברוך הוא, היה אז בתורת חסד חינוך מרצון העליון ברוך הוא. לאט-לאט, בעל התניא מתקרב למציאות שהיא יותר משמעותית עבורנו. בריאת העולם בכללה, עם כל הפרטים שבה, היא מבחינת החסד. מה הכוונה? הקב"ה ברא עולם מפני שהוא רצה לברוא עולם; הוא לא ברא את העולם כתגובה למשהו, אלא כמעשה שעשוי מצידו, וזוהי הכוונה שהקב"ה ברא את העולם בחסד חינוך מרצון העליון. חסד חינוך הוא חסד שאיננו מגיב לאיזשהו משהו אחר, אלא זהו חסד של הקב"ה שעומד לעצמו, שהקב"ה פשוט רצה לברוא את העולם. גם הפירוט של בריאת העולם הוא נובע כולו מחסד חינוך. בלי אתערותא דלתתא כלל. מיד בעל התניא יגיע לכך שיש אופן שבו המעלה מגיב על דברים של מטה, אבל בבריאת העולם לא היה מטה, ולכן השלב הראשון של הבריאה הוא עצם זה שהקב"ה בורא אותו. אחרי השלב הזה יש עוד מבנה שלם, אבל הנקודה הראשונה של הבריאה באה מלמעלה – היא מתת חסד.

אך אחר שנברא האדם, כתיב: "ויניחם בגן עדן לעבדה ולשומרה" (בראשית ב, טו). ומבואר ש-"לעבדה" אלו רמ"ח מצוות עשה, 'לשומרה' אלו שס"ה מצוות לא תעשה" כו' (ראה זוהר ח"א כז, א). לקב"ה יש כך וכך ברואים, ומרוב הברואים הללו הוא לא מקבל יותר מידי, והוא לא מצפה מהם להתייחסות דו-צדדית; הוא נותן

אור פני מלך חיים המאיר ומתגלה בשכל והשגת הנשמות, ולכן נהנין מזיו השכינה, הוא בחינת גילוי השכינה, ומתענגים על ה' מקור החיים והתענוגים. אך מי הוא הגורם המשכת האור והחיות לירד בצמצומים עצומים לבוא לידי גילוי והשגה? הנה הוא על ידי אתערותא דלתתא, עסק התורה והמצוות, כי כל מצווה הוא כלי לרצון העליון אין סוף ברוך הוא, שלכן נקראות איברין דמלכא ונר מצוה על דרך משל, כמו שהנר הוא כלי לאור הגשמי.

לכך שיכולתנו גם לסבול וגם להתענג מוגבלת במידה רבה, אבל כשהנפש חשופה לגמרי, היא יכולה לקבל גם את העונג וגם את הכאב בהיקף הרבה יותר גדול – ולכן הצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה.

אך מי הגורם המשכות האור והחיות לירד בצמצומים עצומים לבוא לידי גילוי והשגה? מי גורם לכך שהאור הזה יגיע? הנה הוא על ידי אתערותא דלתתא. זה נכון שהקב"ה נותן ומשפיע את רצונו ואת שפעו לגן העדן או לעולם הבא, אבל השפע הזה איננו נובע כמו בבריאת העולם, שאז הוא הגיע באופן בלעדי מלמעלה. השפע שיש עכשיו בתוך המציאות שלמטה הוא תגובה למה שאנחנו עושים כאן, ולכן הוא מגיע לפי מה שאנחנו עושים למטה – וזהו העניין של 'אתערותא דלתתא', של ההתעוררות של מטה.

ההתעוררות של מטה היא זו ההארה וההתעוררות של הרצון של מטה, כשאני רוצה להתקרב לקב"ה, ואז נוצרת על ידי כך תגובה – גם הקב"ה מתקרב אלינו. במקומות אחרים בעל התניא מדבר על כך שאין יחס פרופורציונלי לגמרי בין שני החלקים הללו, אבל באופן כללי הנקודה

אור פני מלך חיים המאיר ומתגלה בשכל והשגת הנשמות, ולכן כתוב שהצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה (ברכות יז.), הוא בחינת גילוי השכינה, ומתענגים על ה' מקור החיים והתענוגים. מה עושים בגן עדן? בניגוד לכל מיני ציורים של גן עדן שיש בכל מיני אומות ולשונות אחרות, הציור שלנו של גן עדן הוא לא מאוד צבעוני – בסך הכל יש שם צדיקים שיושבים ונהנים מזיו השכינה. מה זה אומר שהם נהנים מזיו השכינה? הכוונה שיש איזושהי הארה וגילוי של האור האלוקי שהנשמות יכולות להתייחס אליו, וזה יוצר להן עונג בדרגה כזאת שאי אפשר לתאר אותה בשום דבר אחר, מכיוון שמעבר לכך שזהו תענוג בדרגה גבוהה ביותר, הרי שזהו תענוג שהוא ללא תיווך של הגוף. התיווך של הגוף גורם לכך שגם בדברים ששייכים לתחושות, להרגשות ולחוויות אנחנו מוגבלים. גם למשל מבחינת הכאב יש נקודה שאנחנו כבר לא יכולים לשאת אותה, כלומר נקודה שממנה כבר אי אפשר יותר להכאיב – פשוט אי אפשר, כיוון שהגוף כבר לא מקבל יותר כאב. באותו אופן, גם בבחינת התענוג יש גבול, ובעונג הגבולות ניכרים ובולטים ביותר. אם כן, הגוף גורם

אלא הוא הגיע לנקודה שבה הוא לא נושם – אז הוא חייב להתחיל לנשום בכוחות עצמו. העניין הוא שזה לא דבר שכותבים לילד הקטן על העריסה שלו כתנאי – שכבודו ידע שאם הוא לא נושם אז הוא לא יוכל לחיות, אלא הוא פשוט לומד לבד שהוא צריך לנשום.

אתערותא דלתתא על ידי תורה ומצוות

זוהי בעצם הבחינה של אתערותא דלתתא: אני צריך לעשות את הפעולה שלי. כנגד הפעולה הזו יש דברים שאני אקבל, שהם באים ופועלים מלמעלה; ובכל אופן, יוצא שהכל בא על ידי אתערותא דלתתא; ומהי האתערותא דלתתא? היא עסק התורה והמצוות, כי כל מצווה הוא כלי לרצון העליון אין סוף ברוך הוא, שלכן נקראות המצוות איברים דמלכא (ראה תיקוני זוהר עד, א). וכן המצוות נקראות נר מצווה, כמו שכתוב: "כי נר מצווה ותורה אור" (משלי ו, כג), שהמשמעות היא על דרך משל כמו שהנר הוא כלי לאור הגשמי. אם אני רוצה להדליק אש אני צריך נר, שהוא הכלי שבו האש בוערת. הדימוי הזה בנוי כמובן על נר שיש בו שמן ופתילה. הפתילה והלהבה שאוחזת בה מוגדרים כאור, אלא שהאור הזה צריך כלי. לכלי יש כאן משמעות כפולה, שמדובר עליה גם כאן וגם במקומות אחרים: יש גם את הכלי שמחזיק את השמן ואת הפתילה בתוכו, וגם אפילו רק בשביל להדליק את האור צריך כלי של שמן ופתילה. כל הדברים הללו הם בבחינת הכלי שנדרש בשביל

היא שיש אתערותא דלתתא שיוצרת לאחר מכן אתערותא דלעילא. למעשה, היחס בין אתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא הוא סדר העולם – מאז שנברא האדם הראשון, שאז סדר העולם השתנה. עד לבריאתו של האדם הראשון, כפי שהוסבר לעיל, העולם היה "עולם חסד יבנה" (תהילים פט, ג) - העולם בנוי באופן של מתנה מלמעלה. אבל לאחר שנברא אדם הראשון, העולם הפך להיות עולם של תנועה – תנועה שמורכבת מעשייה ותגובה, עשייה ותגובה כל הזמן; המעשים שלנו בתוך העולם הם האתערותא דלתתא שגורמת לאתערותא דלעילא.

סדר העולם הזה בנוי על איזושהי שיטה. אני לא יודע אם זה משל יפה, אבל ילד נמצא ברחם לא צריך לעשות שום דבר – הוא מקבל את כל מה שהוא צריך באופן פסיבי לחלוטין. הוא לא צריך לנשום והוא לא צריך לאכול, כיוון שיש מנגנון אחר שמפעיל עבורו את כל חלקי הגוף. לפעמים אחרי שהתינוק נולד, הוא לא יודע לנשום באופן ספונטני; זה דבר שקורה – לא כל הילדים יודעים מיד לנשום. כל זמן שהוא ברחם אימו הוא לא היה צריך לנשום ולא היה צריך לעבוד, ועכשיו כשהוא נולד הוא כבר צריך להתחיל את העבודה; אז טופחים עליו איזו טפיחה קטנה, ואז הוא מתחיל לצעוק, וכשהוא צועק את הצעקה הראשונה שלו – הוא מתחיל לנשום, ומאז והלאה הוא כבר לא יכול להפסיק. זאת אומרת שמאותה נקודה והלאה הוא נכנס למציאות אחרת שבה הוא כבר לא נמצא ברחם שבו הוא רק מקבל כל הזמן,

והנה על ידי קיום מצוות מעשיות ממשיכין חיי החיים ואור ה' בגן עדן התחתון בבחינת גילוי, ועל ידי קול ודיבור בתלמוד תורה ממשיכין לגן עדן העליון, כי כל קול הוא בחינת המשכה מהעלם אל הגילוי, דהיינו השכל שבמוח או תשוקה שבלב באים לידי גילוי בדיבור שבפה על יד הקול היוצא מהבל שבלב. וכשאדם התחתון מוציא מפיו דברי תורה, שהן רצונו וחכמתו המיוחדות במאצילן ברוך הוא בתכלית, כמו שכתוב "ה' בחכמה" וגו' (וכמו שכתוב בלקוטי אמרים בפרק לה בהג"ה), אזי גם שורש נשמתו למעלה מעלה המושרשת בעשר ספירות דבריא יצירה עשיה גם כן מדבר וממשיך דבר ה' ממש למטה כביכול, וכמו שכתוב "ואשים דברי בפִּיךָ", "ודברי אשר שמתִּי בפִּיךָ".

וזה שאמרו רבותינו ז"ל, "כל הקורא ושונה, הקב"ה קורא ושונה כנגדו",

בעצם ביטוי למשהו אחר, הוא כלי הקיבול שלו.

וכשאדם התחתון מוציא מפיו דברי תורה, שהם רצונו וחוכמתו של הקב"ה המיוחדות למאצילן ברוך הוא בתכלית, כמו שכתוב: "ה' בחוכמה ייסד ארץ" וגו' (משלי ג, יט), (וכמו שכתוב בלקוטי אמרים בפרק לה בהג"ה). בשורשם הראשון, דברי התורה הם רצונו וחוכמתו של הקב"ה, ומכיוון שהתורה היא בעצם דיבורו של הקב"ה, הרי שכשאני אומר דברי תורה – אני בעצם משמיע כביכול את קולו של הקב"ה. התורה היא איננה שלי, ועם כל מה שיש לי לתרום לה היא דבר של קדושה עליונה, אלא שבסופו של דבר אני הוא זה שעושה לה צורה, שעושה לה כלי.

וכאשר אני אומר את דברי התורה, אזי גם שורש נשמתו למעלה מעלה המושרשת בעשר ספרות דבריא יצירה עשייה, גם כן מדבר וממשיך דבר ה' ממש למטה כביכול. התיאור הזה של האדם הוא מעניין. בעיקרו של דבר, אנחנו מכירים אחד את

שיהיה אור, שהרי לא ניתן שיהיה אור של נר ללא נר.

לענייננו, הכלי הוא עשיית וקיום המצוות. והנה על ידי קיום מצוות מעשיות ממשיכים חיי החיים ואור ה' בגן העדן התחתון בבחינת מילוי. כלומר כשאנחנו עושים מצווה מעשית אנחנו מייצרים כלי שעל ידו האור יוכל להגיע לגן עדן, לרצון העליון. ועל ידי קול ודיבור בתלמוד תורה ממשיכים לגן העדן העליון. ומעיר בעל התניא: כי כל קול הוא בבחינת המשכה מהעלם אל הגילוי, דהיינו השכל שבמוח או התשוקה שבלב באים לידי גילוי בדיבור שבפה, על ידי הקול היוצא מהבל שבלב. גם הרעיון הזה מופיע בכל מיני מקומות אחרים, לפעמים בצורה קצת יותר פיוטית. הנקודה פה היא שקול הוא איזשהו סוג של ביטוי – של השכל, של תשוקה או של איזשהו רצון. הקול הזה אומנם פועל באופן פיזי, כלומר המנגנון שמזין את הקול הוא הבל הלב, הנשימה, אבל זו הנשימה הזו מזינה את הקול שהוא

לספר לאדם שיש לו עוד קומות בבניין שלו, ולפעמים צריך לנסות לגרות אותו לבוא ולראות מה נמצא בקומות העליונות. כרגיל, יש מספיק מרחב בקומת הקרקע, ולכן לא תמיד דחוף לי לנסות לעלות יותר גבוה; ובכל זאת, צריך לשכנע את האדם שהקומה השנייה היא לא פחות שלו מאשר הקומה הראשונה, והוא פשוט לא מגיע אליה. למרות שיש קומות על גבי קומות שעולות מעלה-מעלה, המודעות הרגילה שלי מצויה רק בשכבה מסוימת נמוכה למדי של כל השלשלת הזאת, ואת כל שאר הקומות אני לפעמים בכלל לא מודע ולא זוכר את קיומן.

בכל אופן, איך שיהיה, כיוון שזו נפש אחת, כשאני אומר דברי תורה כאן למטה בקומה שלי, אז אני בעצם משמיע גם את קול הנשמה שלי. כלומר כשאני אומר דברי תורה בעולם הזה, הנשמה שלי לא מדברת רק בגובה שלי כאן, אלא היא גם מדברת למעלה-מעלה; אני אמנם לא שומע אותה, אבל שורש נשמתי בעצם מדבר גם הוא את דבר ה', והוא ממשיך אותו.

כמו שכתוב: "ואשים דבריי בפיך" (ישעיהו נא, טז), וכן כתוב: **"ודברי אשר שמתי בפיך"** (שם נט, כא). זאת אומרת שהדבר הזה – התורה – היא בעצם דבר ה', והיא נמצאת בפי ואני הוא זה שאומר אותה. אני הוא זה שאומר את דבר ה', שאומר מה הקב"ה אומר. אני חוזר על דבר ה' וכביכול עוזר לו להתגלות פה בעולם – וזהו העניין של "לעסוק בדברי תורה".

וזה שאמרו רבותינו ז"ל: **"כל הקורא ושונה בתורה – הקב"ה קורא ושונה**

השני פחות או יותר רק בקומת הקרקע, אבל את הקומות הגבוהות יותר אנחנו בקושי מכירים. לפעמים, אנחנו לא מכירים את הקומות הללו גם בתוך הדירה שלנו, ויש אנשים שחיים את כל החיים שלהם רק בקומת הקרקע, ואמנם אני לא רוצה להאריך בזה, אבל יש אנשים שגרים אפילו בקומת המרתף, או למצער אפילו נמוך מזה.

אלא שכאן אדמו"ר הזקן מדבר על כך שיש לכל אדם עוד קומות, והקומות הללו הן בעצם קומות הנפש. במידה מסוימת, הנפש היא סוג של בניין עצום ממדים, גרוד שחקים – גבוה יותר מהבורג' חליפה שבדובאי; היא עולה ועולה, עוד יותר למעלה ועוד יותר למעלה. כאמור, קיומנו הרגיל הוא בקומת הקרקע – זוהי הקומה שאנחנו מכירים ונמצאים בה, וזהו פחות או יותר האזור שבו אנחנו מסתובבים. בזוהר כתוב שכל אדם זוכה לנפש – שהיא נפש החיים שלנו, אבל יש מי שזוכה והוא מגיע לבחינת הרוח, ויש מי שזוכה עוד יותר ומגיע לבחינת הנשמה, ויש אפילו בחינה שהיא הנשמה של הנשמה (ראה זוהר ח"ג ע, ב). כמו שאמרתי, זה דומה לתיאור של קומות בבניין: יש לי את הבניין שלי, אבל יכול להיות שמעולם לא עליתי לקומה גבוהה יותר, לקומה פנימית יותר. מדוע אני לא עולה? לפעמים כי למרות שיש מדרגות אני לא יודע היכן הם, לפעמים נפל לי המפתח, ולפעמים יש כל מיני סיבות אחרות; ובכל אופן, יוצא שאני לא עולה לקומות גבוהות יותר.

אגב, כיוון שאנחנו עוסקים בענייני עבודה, אני רק רוצה לומר שלפעמים צריך

וכמו שכתוב: "את ה' האמרת היום", 'האמרת' הוא פועל יוצא, שאתה עשית אותו אומר דברי תורה כביכול, כדי "להיות לך לאלוקים" כו', וכמו שכתוב בזוהר על פסוק "ועשיתם אותם" – "אתם כתיב, כאלו עשאוני כביכול". וזהו "ברוך אומר ועושה", "עושה בראשית", על ידי התורה שנקראת ראשית, "ברוך אתה ה' נותן התורה" בכל יום. לכן מברכין כן בכל יום ויום.

לקיים את מה שכתוב בהמשך הפסוק: "להיות לך לאלוקים" כו' (שם).

וכמו שכתוב בזוהר על פסוק "ועשיתם אותם" (ויקרא כב, לא), אלא שהמילה 'אותם' כתוב בכתוב חסר – "אתם כתיב, כאילו עשאוני כביכול" (זוהר ח"ג קיג, א), כיוון שעל ידי זה שאנחנו אומרים דברי תורה ועושים מצווה, אנחנו יוצרים כביכול מחדש את המבנה העליון. המבנה העליון מתגלה, אלא שעכשיו הוא מתגלה כתגובה למה שאנחנו עושים, ולכן אנחנו כביכול אלו שיוצרים אותו.

וזה מה שהוזכר לעיל "ברוך אומר ועושה, ברוך עושה בראשית", שעל ידי התורה שנקראת ראשית (בראשית רבה א, א), שאומרים "ברוך אתה ה' נותן התורה" בכל יום, לכן מברכים כן בכל יום ויום. כלומר זהו העניין של האמירה – של אמירה למטה ואמירה למעלה, וזהו העניין של מה שנעשה על ידי זה שאדם עוסק בדברי תורה. בהמשך, ידובר על מה קורה על ידי זה שאדם מתפלל ועושה מצוות, וכיצד זה גורם לכך שאור ה' יורד לעולם.

כנגדו" (תנא דבי אליהו רבה, יח). האתערותא דלתתא כאן היא בזה שאני קורא בתורה, ועל ידי כך ישנה אתערותא דלעילא – שהיא זה שהקב"ה מצידו משפיע שפע לעולם. באופן כזה, העולם הוא כבר לא עולם של חסד, הוא לא עולם שבו הקב"ה נותן את הכול, אלא אני צריך להתאמץ בשביל זה; רק כשאני קורא ושונה, אז הקב"ה קורא ושונה כנגדי – אבל לא להיפך.

וכמו שכתוב: "את ה' האמרת היום, והשם האמירך היום" (דברים כו, יז), ומה זה 'להאמיר'? המפרשים התייגעו להסביר את המילה הזו, אבל כאן הוא מסביר ש-'האמרת' הוא פועל יוצא, כלומר מבחינה דקדוקית זה פעול מבניין הפעיל, שאתה עשית אותו אומר דברי תורה כביכול. זאת אומרת שכשכתוב "את ה' האמרת", הכוונה היא שאתה כביכול עשית וגרמת לקב"ה שיאמר. מדוע? מפני שכשאני קורא בתורה אז גם הקב"ה כביכול אומר, ואז יוצא שהאמרתי את ה', אני גרמתי לו לומר דברי תורה. ואני עושה את זה כדי

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

תלמידי הרב שטיינזלץ
מנחם ברוך